

Ján Grác, Prof., PhDr., CSc., DrSc.

Osobné údaje:

Dátum narodenia: 5. apríla 1930, Kovarce,

Národnosť, štát. prísl.: slovenská, SR

Bydlisko: Bratislava – Dúbravka

Adresa pracoviska: Katedra psychológie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

Aktuálny študijný odbor: psychológia.

Rozsah prac. úväzku na FF TU: Na základe rozhodnutia Vedeckej rady TU zo dňa 18. júna 2013 bol mu udelený čestný titul „profesor emeritus“, ktorý ho oprávňuje naďalej aktívne vedecky a pedagogicky pôsobiť na TU.

Najčastejšie výučbové predmety: Edukačná psychológia (profilový predmet) a Psychoracionalizácia učenia a štúdia (komplementárny predmet).

Konzultačné hodiny na Katedre psychológie FF TU: Podľa individuálnej dohody.

C U R R I C U L U M V I T A E

V minulosti nikdy nebol a ani v súčasnosti dosiaľ nie je členom žiadnej politickej strany. V podmienkach totalitného zriadenia bol politicky diskriminovaný. Po maturite nebol prijatý na vysokú školu, a preto pracoval najprv v Mliekarni v Topoľčanoch (1950), potom ako učiteľ na Základnej škole Pustý Chotár (1951). V 50-tych rokoch bol prepustený z dvoch zamestnaní. Po úspešnej habilitácii (všetkými hlasmi VR FF UK) mu bol bez zdôvodnenia temer štyri roky zadržovaný menovací dekrét. Rukopis jeho dizertačnej práce „Pohľady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže“ bol pred jeho vydaním v SPN tiež niekoľko rokov zadržovaný na ÚV KSS. Aj najvyššie kvalifikačné hodnosti (profesor a DrSc.), po sústavnom 15-ročnom odďaľovaní vedením fakulty a CZV KSS, mohol nadobudnúť až po novembri 1989. Za tieto krivdy a nespravodlivosť sa mu Filozofická fakulta UK listom Rehabilitačnej komisie zo dňa 27. 2. 1990 oficiálne ospravedlnila.

Školské vzdelanie:

1936/37-1941/42 Rím. kat. ľudová škola, Kovarce, okr. Topoľčany

1942/43-1945/46 Štátna meštianska škola, Topoľčany

1946/47-1949/50 Gymnázium (od kvinty po oktávu), Topoľčany

1951/52-1955/56 Filozofická fakulta Univerzity Komenského Bratislavaodb. smer **psychológia** (5-roč. štúdium)

1951/52-1952/53 Filozofická fakulta UK, Bratislava, **učiteľský smer** s aprobáciou **filozofia, história**. História exter. ukončil v r. 1959.

6.11.1964- 21.2.1966 FF UK Bratislava externé štúdium na získanie hodnosti CSc. vo vednom odbore **pedagogika-didaktika**

Poznámka. V priebehu vysokoškolského štúdia psychológie sa zameriaval na psychológiu práce ako na jednu zo špecializácií tohto odboru. Keďže na Slovensku bolo vtedy psychológovi temer nemožné umiestniť sa s takouto špecializáciou vo výrobnom podniku, v následných podmienkach svojho zamestnania v školstve uplatňoval danú špecializáciu orientovaním sa na didaktickú problematiku profesijnej prípravy žiakov. Vyplýva to aj z vtedajšej jeho publikačnej činnosti (štúdie a články o pracovnej výchove žiakov, plus dve knižné monografie v r. 1961 a 1963 s touto tematikou). Keď neskoršie v podmienkach určitého politického uvoľnenia bol v r. 1964 prijatý na odd. pedagogika – didaktika Výskumného ústavu pedagogického v Bratislave, dovolili mu, aby z problematiky pracovnej výchovy žiakov vypracoval aj dizertáciu na obhajobu CSc. Ním získané poznatky z tejto oblasti profesijnej prípravy stredoškôľakov sa v súčasnosti stávajú aktuálne z viacerých dôvodov. Totiž medzi vtedajším procesom výrobného vyučovania stredoškôľakov a súčasným procesom praktického vyučovania stredoškôľakov v systéme duálneho vzdelávania existujú viaceré súvislosti. Je to jednak fakt, že oba procesy sa realizovali a realizujú v rámci profesijnej činnosti zainteresovaných podnikov a firiem (teda mimo budovy danej školy) a tiež fakt, že na didaktike profesijného vzdelávania žiakov participovali a participujú aj zamestnanci týchto podnikov a firiem.

Akademické tituly, vedecké hodnosti a oprávnenia:

rok:	titul:	názov obhajovanej práce:
1956	promovaný psychológ	Diplomová práca: Ku psychológii osobných vzťahov vo výrobe.
1959	vysokoškolská kvalifikácia	Oprávnenie vyučovať predmety aprobácie učiteľského smeru filozofia, história.
1966	CSc.- kandidát pedagog.vied	Dizertačná práca: O niektorých didaktických aspektoch na výrobu prácu žiakov.
1967	PhDr. - doktor filozofie,	(na základe hodnosti CSc.)
1973	docent pre odbor ped. psych.	Habilitačná práca: Spoločenský styk a psychológia výchovy mládeže. SPN 1968
1991	DrSc. - doktor psychologických vied	Dizertačná práca: Pohľady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže. SPN, 1979.
1992	profesor pre odbor pedagog. psychológia.	Inauguračná prednáška: Psychologicko-metodologické aspekty analýzy výchovného pôsobenia.
2013	profesor emeritus.	Čestný titul za významný prínos v oblasti vedy a vzdelávania.

Následné profesijné pôsobiská:

jan. 56 až aug.61,	Ústav ďalšieho vzdelávania učiteľov Bratislava ,	vedúci sekcie pedagogiky a psychológie.
sept.61 až jan.64,	učiteľ na stredných všeobecno-vzdel. školškolách, (Makarenkova, Novohradská)	Bratislava
jan.64 až- nov.66,	Výskumný ústav pedagogický Bratislava,	odborný a neskôr ved.prac.
dec.66 až jan.68,	Psychologický ústav UK Bratislava ,	vedecký pracovník.
júl 68 až 1995	Filozofická fakulta UK Bratislava,	postupne asist.,doc.,prof.
nov.94 až 2013	Filozofická fakulta TU Trnava,	profesor.
2013 dosiaľ	Filozofická fakulta TU Trnava,	profesor emeritus.

V Ý S K U M N Á A P U B L I K A Č N Á Č I N N O S Ť

Jeho triedny profesor (od kvinty po oktávu) v posudku vyžiadaného Kádrovým odd. FF UK o ňom o.i. napísal: „Bol skromným, snaživým žiakom, hlbavej povahy a pre zvolené povolanie sa hodí.“ K tomu niektoré poznámky. V súťaži Literárneho krúžku Gymnázia v Topoľčanoch získal v r. 1948/49 prvú cenu (spojenú s finančnou odmenou) za esej „Úvahy o živote“. Ako študent predniesol v r. 1956 na zakladajúcej Študentskej vedeckej konferencii FF UK referát zo svojho empirického výskumu „Psychológia vzťahov medzi majstrom a robotníkmi.“ Keďže sa na tejto zakladajúcej konferencii umiestnil na prvom mieste, aj medzi študentmi iných odborov fakulty, vstúpil do histórie tejto súťaže ako prvý víťaz nielen za Katedru psychológie, ale i za celú FF UK. V r. 1954-56 napísal, teda ešte ako študent, temer dve desiatky článkov, evidovaných v periodikách vtedajšej tlače. Vysokú školu absolvoval s červeným diplomom, t.z. s vyznamenaním, a to nielen hlavný odbor ako promovaný psychológ (1956), ale aj následné sprievodné predmety učiteľskej aprobácie (1959), pretože všetky dopĺňujúce skúšky z histórie, ako aprobačného predmetu, urobil na výbornú.

Prehľad riešenia najvýznamnejších výskumných úloh s informáciami o zverejnených výsledkoch z týchto výskumov:

- 3 úlohy v Rezortnom pláne Výskumného ústavu pedagogického (v období 1964-1967)
- 1 úloha vo Fakultnom pláne FF UK (v období 1968-1972)
- 2 úlohy v Rezortnom pláne MŠ SSR (v období 1972-1975)
- 3 úlohy v Štátnom pláne základného výskumu (v období 1976-1989)
- 1 úloha Inštitucionálneho výskumu FF TU (v období 1996-1998)
- 3 úlohy Grantovej agentúry VEGA MŠ SR (v období 1998-2008)

Z uvedeného vyplýva, že v šiestich výskumných obdobiach (ich roky sú uvedené v zátvorkách) bol riešiteľom 13-ich výskumných úloh . Sú označené písmenami od **a/** až po **m/** s nasledujúcim obsahom:

(1964-67) Individuálny riešiteľ troch úloh Výskumného ústavu pedagogického v Bratislave

v nasledujúcich témach:

- a/ K otázke pojmového vymedzenia predmetu spoločenská výchova (1964).
- b/ Profilácia spoločenského styku u adolescentnej mládeže (1966).
- c/ Osobitosti spoločenského správania u adolescentnej mládeže (1967) . Všetky tri úlohy boli ukončené a ich výsledky publikované v knižnej monografii riešiteľa Spoločenský styk a psychológia výchovy mládeže. Bratislava, SPN 1968, 312 strán. Poznámka: V r. 1969 autor podal monografiu ako habilitačný spis na získanie hodnosti v odbore pedagogická psychológia. O problematiku prejavilo záujem aj zahraničie. Napríklad v r. 1970 bol pozvaný na prednáškové turné do Poľska.

(1968-72) Individuálny riešiteľ úlohy č. 9 Fakultného plánu FF UK s názvom:

- d/ Problémy študijnej nespokojnosti mládeže na strednej a vysokej škole. Úloha bola ukončená publikáciou knihy riešiteľa Škola a psychológia spokojnosti mládeže. Bratislava, SPN 1973, 400 strán. Poznámka. Pôvodný názov monografie (ako to vyplýva z jej celkového obsahu) bol Psychológia nespokojnosti študujúcej mládeže, ale pretože nebol ideologicky prijateľný, rozhodnutím hlavnej redakcie SPN pôvodný termín nespokojnosť sa zmenil na spokojnosť.

(1972-75) Individuálny riešiteľ dvoch úloh Rezortného plánu výskumu MŠ SSR.

-Prvá úloha, č. VI-1/1 v roku 1972-1974 v téme:

- e/ Psychológia hodnotovej orientácie mládeže z aspektu jej postojov k peniazom.

-Druhá úloha, č. VI-1/2 v roku 1973-75 v téme:

- f/ Prežívanie času a psychológia hodnotovej orientácie mládeže. (Úlohy e, f boli ukončené

knižnou publikáciou riešiteľa Pohľady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže.

Bratislava, SPN 1979, 340 strán.

Poznámka. O rukopis prejavili v r. 1975 záujem ideologické orgány ÚV KSS. Na Ústave marx-leninizmu ÚV KSS bol rukopis posudzovaný výlučne z ideovo-politických aspektov. V desaťstranovom posudku (ako ukazuje jeho zachovaný originál) na základe jednoznačne zápornej, ofenzívnej a autora znevažujúcej kritiky publikovanie rukopisu bolo zastavené, pretože, ako sa doslova v závere posudku uvádzalo: „Práca doc. dr. J. Gráca, CSc. nezodpovedá ideovým kritériám marx-leninizmu“. Po dlhoročných preťahoch publikovanie rukopisu umožnilo predloženie priaznivých posudkov od ďalších sedem oponentov a recenzentov. Ich mená sú v monografii uvedené na str. 13-14. V dôsledku nich kniha vyšla v pôvodnom znení, ale aj tak musela byť doplnená (ako to doslova žiadal posudzovateľ z ÚV KSS) „o početné citácie klasikov marx-leninizmu“.

(1976-89) Samostatný riešiteľ troch úloh ŠPZV Ministerstva školstva SSR.

-Úloha č. VIII-5-9-5/e na roky 1976-80 bola riešená v téme:

- g/ Psychológia výchovného pôsobenia z aspektu osvetlenia psychických mechanizmov formatívnych procesov mládeže. Jedna z neskôr publikovaných častí tejto úlohy mala názov:

Psychologicko - metodologické aspekty analýzy výchovného pôsobenia. In Zborník k 60.

výročí časopisu Psychologie, Brno, Psychologický ústav AV 1995, s. 283-296.

-Úloha VIII-10-4/02 na roky 1981-1983. mala názov:

- h/ Psychologická analýza efektívnosti metód výchovného pôsobenia. (Úloha bola ukončená a výsledky publikované v knižnej monografii riešiteľa Persuázia Ovplyvňovanie človeka človekom. Martin, vydavateľstvo Osveta 1985, AH 28,91. Druhé vydanie 1988.

Poznámka. Publikácia bola nielen v bývalej ČSSR, ale aj v celom tábore soc. krajín prvo svojho druhu, a preto vyvolala značný ohlas. Získala cenu Slov. lit. fondu v kategórii vedeckej literatúry. Rýchlo sa rozpredala; druhé nezmenené vydanie sa realizovalo už o tri roky (1988).

-Úloha č. IX-10-4/02 na r. 1986-89 bola riešená pod názvom:

- ii/** Osobitosti výchovného pôsobenia metódou príkladovania z aspektu jej psychických mechanizmov. (Úloha bola ukončená publikovaním knihy riešiteľa Exemplifikácia Vzory a modely v živote človeka. Bratislava vyd. OBZOR, 1990, AH 34,04.)

Poznámka. Je najrozsiahlejšou publikáciou autora v tejto dovedy psychologicky málo, preskúmanej problematike.

(1996-98) Vedúci projektu inštitucionálneho plánu výskumu na FF TU. Realizoval sa pod názvom:

- j/** Aktuálne psychologické problémy človeka ako predmet psychologickéj starostlivosti. Na riešení projektu participovalo 10 členov Katedry psychológie FF TU. Výsledky boli publikované v periodiku Acta Psychologica Tyrnaviensia (v ďalšom iba APT) I-1996. Výsledky Gráca na s. 6-14 a na s. 51-62.

(1998-08) Bol vedúci troch grantových projektov v nasledujúcich obdobiach:

-V prvom roku zástupca vedúceho grantovej úlohy VEGA č. 1/5238/98 MŠ SR a následne (1999-2000) vedúci tohto projektu. Projekt sa realizoval pod názvom:

- k/** Psychická regulácia mravného konania, jej vývin a poruchy. Mal 8 riešiteľov. Priebežné výsledky boli publikované v periodiku APT-3 – 1999.

- V r. 2002-04 -bol vedúci grantového projektu VEGA č. 1/9196/02 MŠ SR s názvom:.

- li/** Psychologické osobitosti autoregulácie človeka normami morálnosti v jeho diferencovaných osobnostných a sociálnych podmienkach. Projekt mal 9 riešiteľov. Výsledky boli publikované v periodikách: (APT 6-2002, s. 7-45), (APT 7-2003, s. 7-51), (APT 8-2004, s. 7-44).

Poznámka. Ako vedúci projektu dostal v r. 2004 certifikát VEGA MŠ SR a SAV za jeho úspešné ukončenie.

- V r. 2006-08. bol vedúci 11-členného projektu riešiteľov VEGA, č. 1/3656/06 MŠ SR s názvom:

- m/** Racionálne spôsobilosti detí a mládeže orientovať sa v etických normatívach aktuálneho života. Výsledky výskumu boli publikované v periodiku APT 9-10-2006.

Poznámka. Aj v r. 2008, ako vedúci projektu, dostal certifikát VEGA MŠ SR a SAV za úspešné ukončenie tohto projektu.

Svoje výsledky zo všetkých troch projektov VEGA publikoval v monografii

Psychológia mravnosti v teoretických a empirických analýzach. Vydavateľstvo

Typi Universitatis Tyrnaviensis, vyd. VEDA SAV 2008, 281 strán.

Poznámka. Osobitosťou monografie je, že informuje o skúmaní etickej dimenzie vonkajšieho správania (teda morálky) prostredníctvom vnútornej dimenzie jej prežívania (teda mravnosti). Kniha bola jednoznačne kladne prijatá domácimi i zahraničnými recenzentmi. Prof. Adam Biela z Katolíckej univerzity v Lubline podnietil realizovanie analogického výskumu na vybranej vzorke poľskej populácie.

Celkový prehľad publikačnej činnosti:

21 knižných monografií, z toho 4 v spoluautorstve,

33 študijných textov, skript, vysokoškolských učebníc, z toho 21 v spoluautorstve,

167 štúdií, z toho 2 v spoluautorstve,

205 odborných článkov,

28 príspevkov v rámci časopiseckého korešpondenčného poradenstva.

Poznámka. Každá z vyčíslených 454 publikovaných jednotiek J. Gráca je evidovaná s komplexnými,

každoročne aktualizovanými literárnymi údajmi v Národnom biografickom ústave Slovenskej národnej knižnice v Martine.

Knižné monografie

a/ Samostatné

1959 **Kapitoly o výchovnej práci v detských domovoch.** Bratislava, SPN, 286 strán.

1961 **Príspevok k metodike základov výroby.** Bratislava, SPN, 158 strán.

1963 **Organizácia výrobnéj práce žiakov.** Bratislava, Práca, 174 strán.

1964 **Ako sa úspešne učíť.** Bratislava, Práca, 155 strán.

1966 **Mladí v spoločnosti.** Bratislava, Smena, 274 strán.

1968 **Spoločenský styk a psychológia výchovy mládeže.** Bratislava, SPN, 311 strán.

1972, 1991 **Rozumieme deťom a mládeži.** Bratislava, SPN, 179 strán.

1973 **Škola a psychológia spokojnosti mládeže.** Bratislava, SPN, 394 strán.

1978 **Psychológia samoučenia.** Bratislava, Obzor, 265 strán.

1979 **Értsűk meg a gyermekét!** Budapest, Tankönyvkiadó, 158 strán.

1979 **Pohľady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže.** Bratislava, SPN, 338 strán.

1981 **Psychológia vysokoškolského študenta.** Martin, vyd. Osveta, 170 strán.

1985, 1988 **Persuázia, Ovplyvňovanie človeka človekom.** Martin, Vyd. Osveta, 368 strán.

1990 **Exemplifikácia, Vzory a modely v živote človeka.** Bratislava, vyd. Obzor, 432 strán.

2008 **Psychológia mravnosti v teoretických a empirických analýzach.** Trnava, TYPI - VEDA
vychovateľstvo SAV, 281 strán.

2009 **Kapitoly edukačnej psychológie. Teória a aplikácie.** Trnava, TYPI-VEDA, vychovateľstvo
SAV, 260 strán.

2015 **Psychologiczne analizy procesów interioryzacji norm moralnych.** Lublin, Towarzystwo Naukowe KUL, 176 strán.

b/ v spoluautorstve

1959 **O vekových osobitostiach žiakov.** (Spoluautori: J. Kuric a E. Stračár.) Bratislava,
SPN 104 strán.

1968 **Problémy rodinnej výchovy.** (Spoluzostavovateľ a autor častí: s. 31-40, 45-57, 240-247,
283-291). Bratislava, SPN, 341 strán.

1970 **Dospievajúca mládež v rodine.** (Spoluzostavovateľ a autor časti s.152-188).
Bratislava, SPN, 260 strán.

1971, 1977 **Lexikón spoločenského styku.** (Zostavovateľ J.Tvrdoň), (J. Grác autor časti Psychológia
spoločenského styku, s. 27-96). Bratislava, Obzor, 443 strán.

PSYCHOLOGICKO-PORADENSKÁ ČINNOSŤ

Keď bol v r. 1961 z politických dôvodov prepustený z Ústavu ďalšieho vzdelávania učiteľov a keď z tých istých dôvodov mu nedovolili pôsobiť ani na vysokej škole, bola to práve jeho rozšírená kvalifikácia v podobe učiteľského smeru s aprobáciou na predmety filozofia-história, ktorá mu umožnila zamestnať sa vo funkcii učiteľa na stredných školách gymnaziálneho typu. Dialo sa to s oficiálnym odôvodnením, že sú nižšou nomenklatúrnou jednotkou ako jeho doterajšie pracovisko.

Nedobrovoľným prechodom na strednú školu si však začína rozvíjať, a to je paradox, svoju pôvodnú profesiu o inú jej špecializáciu – psychologické poradenstvo. Najmä potom totiž, čo jeho žiaci zistili, že je nielen učiteľ dejepisu, ale aj psychológ, začali sa na neho čoraz viacej obracať s otázkami, ktorých spoločným menovateľom bolo, ako úspešne a bez preťaženia zvládnuť požadované učivo. To spôsobilo, že popri didaktike vyučovacej hodiny sa začal čoraz viac orientovať aj na riešenie aktuálnych problémov dovtedy takmer nerozpracovanej autodidaktiky, známej aj pod názvom samoučenie. Túto novú orientáciu dokladá aj následný rozsah jeho publikačnej činnosti, v zozname ktorej sa nachádza viac ako 50 titulov s autodidaktickou problematikou. Z nich dva „Ako sa úspešne učiť“ (1963) a „Psychológia samoučenia“ (1979) sú knižnými monografiami.

Keďže riešenie problémov samoučenia, resp. samostatného učenia, sa spravidla deje individuálne, svoju doterajšiu profesionálnu činnosť psychológa postupne obohacuje aj o jej poradenské aspekty. Napríklad v spomenutej druhej monografii rozpracoval štatút prvej Poradne pre samostatne sa učiacich a študujúcich. Poradňa bola zriadená 11. okt. 1966 pri Mestskom dome kultúry a osvetu v Bratislave. Bol nielen jej zakladateľom, ale aj jeden z jej konzultantov. V r. 1978 mu Osvetový ústav v Bratislave udelil „Pamätnú plaketu za zásluhy o rozvoj kultúrno-osvetovej činnosti“.

Svoju poradenskú činnosť neprerušil ani následným prechodom na Psychologický ústav 1966 (v tom čase bol dočasne preradený do priamej pôsobnosti rektorátu UK). Keďže pracoval v Stredisku pre vysokoškolské poradenstvo pri PÚ, výsledky práce z tohto obdobia rozpracoval aj vo svojej knižnej monografii (1973) v podobe kalkulu diagnostických možností ŠN (škály študijnej nespokojnosti stredoškolskej a vysokoškolskej mládeže). Príslušné numerické analýzy a merania indexov psychickej vyvážенosti slúžia v súčasnosti ako cvičný materiál na seminároch Psychoracionalizácie učenia a štúdia.

V spojitosti s vedením Katedry psychológie na FF TU sa od začiatku angažoval aj za zriadenie psychologickkej poradne, orientovanej nielen na riešenie obvyklých problémov študijného života vysokoškolákov, ale aj ich logoterapeutických problémov. Pri príležitosti 15. Výročia etablovania logoterapie na Slovensku v r. 2015 Slovenský inštitút logoterapie (SILOE) mu udelil ocenenie za prejavenu aktivitu.

Popri kontaktnej uplatňoval a dištančnú formu poradenstva, napr. v podobe korešpondenčného poradenstva. Sem patria napr. jeho odpovede na otázky čitateľov v rubrike „Poradňa“ časopisu Nedeľa (1968), v ktorých odpovedal na rozmanité autodidaktické problémy osvojovania poznatkov.

In: **Nedeľa**, roč. 2000: č. 8, s. 24; č. 9, s. 24; roč. 2001: č. 1, s. 15; č. 2, s. 15; č. 3, s. 15; č. 4, s. 14; č. 6, s. 14; č. 8, s. 15; č. 10, s. 14; č. 12, s. 14; č. 13, s. 15; č. 14, s. 15; č. 15, s. 15; č. 17, s. 15; č. 18, s. 15; č. 21, s. 15; č. 22, s. 15; č. 24, s. 15.

Tiež sem patria jeho odpovede na otázky čitateľov v rubrike „Otvorenosť za dôveru“.

In: **Rodinné spoločenstvo**, roč. 2001: č. 1, s. 12; č. 2, s. 24; č. 3, s. 12; č. 4, s. 7; č. 5, s. 10; č. 6, s. 8; č. 7, s. 8-9; č. 8, s. 8; č. 9, s. 8-9; č. 10, s. 8.

Zhrňujúc možno konštatovať, že je psychológom, ktorý na báze svojej praktickej činnosti a z nej vyplývajúcich výskumných analýz, ako prvý u nás rozpracoval psychológiu autodidaktiky, a to nielen ako súčasť pedagogickej psychológie, ale aj ako komplementárnu zložku psychologického poradenstva. Predsedníctvo Slovenskej psychologickkej spoločnosti mu 7. apríla r. 2000 udelilo Diplom „za zásluhy o rozvoj psychologickej vedy na Slovensku“.

P E D A G O G I C K Á resp. V Ý U Č B O V Á Č I N N O S Ť

Po prestupe z Psychologického ústavu rektorátu UK na Katedru pedagogickej psychológie FF UK (1968) začal pracovať ako vysokoškolský učiteľ, a to až do ukončenia zamestnania na tomto pracovisku (1995), teda celých 27 rokov. Predmetom jeho výučby bola **pedagogická psychológia** ako vedná disciplína, ktorej obsah a zameranie predmetu sa neraz podstatne menil podľa toho (ako ukazuje následný prehľad), akému vysokoškolskému odboru študentov ju prednášal.

- Aprobované prírodovedné odbory učiteľského smeru na Prírodovedeckej fakulte UK (od r. 1968 do 1971)
- Odbor psychológie v kombinácii s odborom angl. jazyk alebo s odborom pedagogika na Katedre pedagogickej psychológie FF UK (od r. 1969 do 1995).
- Odbor pedagogika v kombinácii s odborom pedagogická starostlivosť o chorých na Katedre pedagogiky FF UK (od r. 1968 do 1990).
- Odbor pedagogika v kombinácii s odborom vychovávateľstvo na Katedre pedagogiky FF UK (od r. 1968 do 1993).
- Odbor výchova a vzdelávanie dospelých na Katedre vysokoškolskej pedagogiky FF UK (od r. 1980 do 1995).
- Predmet psychológia výchovy (ako voliteľná špecializácia vedeckej disciplíny pedagogická psychológia na Katedre psychológie FF UK (od r. 1991 do 1993).

- Predmet persuzívna komunikácia (ako voliteľná špecializácia vedeckej disciplíny pedagogická psychológia na Katedre psychológie FF UK

(od r. 1992 do 1995).

Poznámka. Z uvedenej rozmanitosti aplikácie predmetu pedagogická psychológia na rozličné hore uvedené vysokoškolské odbory vyplýva aj vysvetlenie, prečo je autorom alebo spoluautorom až 33 učebných textov, skript alebo učebníc. Z nich niektoré vyšli aj v cudzom jazyku, napr. Grác, J.: Educational Psychology. International postgraduate training courses for teacher, UNESCO 1976, 120 strán. Iné boli ocenené, napr. za učebnicu Pedagogická psychológia (v spoluautorstve s Ďuričom a Štefanovičom) získal v r. 1988 Cenu Slovenského pedagogického nakladateľstva „za pôvodné dielo“ a v tom istom roku aj Cenu rektora „za najlepšiu vysokoškolskú učebnicu roka“.

Svoje dlhoročné – štvrtstoročné skúsenosti z aplikovania, resp. špecifikovania pedagogickej psychológie ako vednej disciplíny i ako učebného predmetu na rozličné vysokoškolské študijné odbory neskoršie v plnej miere využil pri nástupe do zamestnania ako vedúci Katedry psychológie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity (1994). Prejavilo sa to napr. aj v neformálnom premenovaní predmetu pedagogická psychológia na **edukačnú psychológiu**. Podstata a zdôvodnenie tohto neformálneho premenovania sú obsiahnuté i v jeho najnovšej monografickej vysokoškolskej učebnici **Kapitoly edukačnej psychológie** (2009). Tu na rozdiel od iných nekladie prívlastky pedagogická a edukačná do vzájomného protikladu, ale zdôvodňuje, za akých podmienok je adekvátnejšie ich diferencované používanie. Aj v dôsledku tohto všetkého sa pojem edukačná psychológia dostával čoraz viac do povedomia nielen odbornej, ale i laickej verejnosti. Dialo sa tak 20 rokov predtým, než pojem edukácia bol všeobecne akceptovaný na úrovni súčasnej pedagogickej teórie (p. Slovenská encyklopédia edukológie, edit. Š. Švec, 1915).

Na rozdiel od tradičnej pedagogickej psychológie, ktorá sa orientuje predovšetkým na procesy vzdelávania, teda *výkonotvornú* oblasť, autor sa zameriava na objasňovanie psychických mechanizmov výchovy ako *vzťahotvorného* procesu, teda na oblasť, ktorá je aj jedným z najpálčivejších problémov súčasnej spoločnosti. Pri príležitosti Dňa učiteľov (25. marca 2010) mu rektor Trnavskej univerzity udelil ako znak uznania „Cenu Martina Palkoviča za vynikajúce výsledky v pedagogickej činnosti“. Stal sa jedným z prvých laureátov tohto ocenenia na Trnavskej univerzite.

KONGRESOVÉ A REFERENČNÉ AKTIVITY

Možno povedať, že profesijne sa preferentne aktivoval aj mimo svojich zamestnaneckých pôsobísk. Sem patria najmä jeho početné aktivity v rámci psychológie, a to už od prvopočiatkov jej konštituovania. Na prvej pracovnej konferencii slovenských psychológov (1959) vystúpil napr. s referátom „Osobné vzťahy a produktivita práce“. Na I. slovenskom psychologickom zjazde (1963) v Dome vedeckých pracovníkov SAV v Smoleniciach predniesol referát „K otázke psychologického výskumu vo výrobnej práci“. Odvtedy jeho účasť na psychologických kongresoch SPS SAV až po psychologické podujatia ňou organizovaných, napr. Psychologických dňoch a pod. v podstate pretrváva až dosiaľ.

Aktívne sa zúčastnil aj viacerých **medzinár. psychologických zjazdov**, napr. v Anglicku (Londýn 1969). Na XVII. medzinár. kongrese aplik. psychológie v Belgicku (Liège 1971) predniesol referát La psychologie contentement de la jeunesse etudiante. Na XVIII. medzinár. kongr. aplik. psych. v Kanade (Montreal 1974), predniesol referát Money and the psychology of value orientation of youth. O spravidla knižne publikovaných výsledkoch svojich výskumov referoval na viacerých **zahraničných prednáškových turné**, napr. v Maďarsku (Budapešť, Miškolc 1967), v Poľsku (Varšava, Bydgošť 1970), v Bulharsku (Sofia, Plovdiv 1973) a v býv. ZSSR (Moskva, Ivanovo 1976).

Prehľad ďalších (obvykle dvoj až trojtýždenných) **študijných pobytov na zahraničných univerzitách**, na ktorých referoval o aktuálnych výsledkoch svojej pedagogickej a vedeckej práce, ale i o možnostiach spolupráce: rok 1969, 1976, 1984 - Halle (býv. NDR); rok 1976 – Kyjev (býv. ZSSR); rok 1987 – Krakov (Poľsko); rok 1987 – Leningrad (býv. ZSSR); rok 1991 – Halle (Nemecko); rok 1993 – Clairmont Ferrand (Francúzsko).

V r. 2002 pri príležitosti X. zjazdu slovenských psychológov mu Slovenská psychologická spoločnosť udelila ocenenie „za zásluhy a rozvoj psychologickéj vedy“.

O poznatkoch svojej profesie, vyplývajúcich najmä z jeho výskumnej činnosti, informoval aj širšiu laickú verejnosť, a to (dnes už možno povedať) stovkami verejných prednášok a vystúpení. Boli to najmä prednášky adresované dospelajúcej mládeži, ako na to upozorňuje obsahové zameranie niektorých jeho popularizačných knižiek, napr. „Mladí v spoločnosti“ (1966), ale i ďalšie publikácie tohto druhu vydané v spoluautorstve (1971, 1977, druhé vyd.), v ktorých popularizačnou formou sprostredkoval poznatky z oblasti psychológie spoločenského styku.

Zo všetkých týchto aktivít do popredia však vystupujú najmä prednášky pre širokú rodičovskú verejnosť. Ich začiatky siahajú už do najvyšších ročníkov jeho vysokoškolského štúdia a pretrvávajú aj po nástupe do prvých zamestnaní. Keď potom odstupom času zozbieral všetky tieto prednášky adresované rodičom a súborne ich vydal v diele „Rozumieme deťom a mládeži“ (1972), publikácia vyvolala značný ohlas. Hneď v nasledujúcom roku – 1973 získala prvú cenu v kategórii popularizácie výsledkov spoločenských vied od viacerých inštitúcií (Slovenského ústredia knižnej kultúry, Slovenského literárneho fondu, Socialistickej akadémie Slovenska). Publikácia bola preložená aj do cudzieho jazyka (Budapešť 1979) a po novembrových udalostiach vyšlo i jej druhé nezmenené vydanie (1991).

PROFESIJNÁ ANGAŽOVANOSŤ

Členstvá a funkcie na VŠ

Keďže od konca r. 1966 jeho prvým vysokoškolským pracoviskom bol Psychologický ústav (vtedy prechodne prináležiaci pod rektorát, Univerzity Komenského), aj evidencia jeho profesijných aktivít, v rámci vysokoškolských ustanovizní, začína práve na UK. Jej štruktúra nielen spoločensky, ale aj prírodovedne a matematicky zameraných fakúlt mu umožnila (ako to vyplynie z ďalšieho) profesijne sa aktivizovať aj v rámci jej mimospoločensko-vedne zameraných fakúlt. Popri tom v r. 1983-89 bol členom Koordinačnej rady Rektorátu UK pre Študentský domov L. Štúra. Tu svojimi poznatkami, o.i. aj ako autor monografie Psychológia vysokoškolského študenta (1981), prispieval k riešeniu aktuálnych problémov internátne ubytovaných študentov. V r. 1990 mu bola rektorom udelená „Strieborná medaila UK za úspešnú vedeckú a pedagogickú činnosť“.

V r. 1990-97, teda dve za sebou idúce obdobia, bol členom Vedeckej rady UK. Svojou širšou - trojodbornou profiláciou (psychológ, pedagóg-didaktik, učiteľ), spojenou s nadobudnutými skúsenosťami, prispieval k úspešnému pôsobeniu tejto vedeckej ustanovizne.

K tomu poznámka. Dňa 31. 5. 1994 dostal od rektora a predsedu VR UK list, v ktorom sa o.i. uvádza: „Vážený pán profesor, obraciam sa na Vás ako na významnú vedeckú osobnosť a osvedčeného člena Vedeckej rady UK so žiadosťou, či súhlasíte, aby som Vás podľa Zákona č. 172 ... vymenoval za člena VR UK aj na ďalšie funkčné obdobie.“

Po prestupe (1968) na Katedru pedagogickej psychológie FF UK sa po prvýkrát stal vysokoškolským učiteľom so všetkým, čo z tohto jeho pracovného postavenia vyplývalo. Osobitosťou tejto katedry totiž bolo, že zabezpečovala pedagogicko-psychologické vzdelávanie nielen pre študentov učiteľského smeru na príslušných študijných odboroch Filozofickej fakulty, ale aj na odboroch učiteľského smeru UK, najmä na matematickej a prírodovednej fakulte. No nešlo len o prednášateľskú činnosť, ale aj o členstvo v rozličných komisiách dlhodobo zriadených na zabezpečenie kvalifikačného rastu a postupov pre študentov učiteľského smeru, ako to vyplýva z nasledujúceho výberu:

1979 dlhodobo člen Komisie pre obhajoby kandidátskych dizertačných prác vo vednom odbore Teória vyučovania chémie na Prír. fak. UK

1981 dlhodobo člen Komisie pre štátne rigorózne skúšky na FF UK v odbore Učiteľstvo všeobecno-vzdelávacích predmetov

1992- 1997 člen Gestorskej rady pre psychologické vedy Fil. fak. UK

1995- 1997 člen Komisie pre obhajoby doktorských dizertačných prác na Fil. fak. UK

1995 dlhodobo člen Komisie pre obhajoby doktorských dizertačných prác na mat.-fyz.fak. UK

1992 - 1998 člen Vedeckej rady Filozofickej fakulty UK

Dekan FF UK mu v r. 2001 udelil Pamätnú medailu pri príležitosti 80. výročia činnosti fakulty a v r. 2009 ocenenie za prácu na Katedre psychológie FF UK, na ktorej „... zanechal historickú stopu nielen ako vedec a pedagóg“.

Na rozhraní jeho odchodu do dôchodku, konkrétne začiatkom leta 1994, ho postupne navštívili niektorí akademickí funkcionári novozriadenej Trnavskej univerzity (vedúci katedry psychológie, dekan Fil. fak. TU, prodekan pre vedu a výskum a aj rektor TU) so žiadosťou, aby prevzal vedenie Katedry psychológie ako vtedy najväčšieho pracoviska FF TU. V r. 1997 sa stal členom Vedeckej rady fakulty humanistiky TU (neskôr premenovanej na filozofickú).

V r. 1998 sa pod jeho vedením katedra tak dotvorila, že mohol prenechať jej vedenie mladším kolegom a sústrediť sa na svoju dlhodobú akademickú prioritu – výskum. V spojitosti s tým mu vtedajší dekan FF TU napísal: „... vo Vašom liste ste ma požiadali o uvoľnenie z funkcie vedúceho katedry. Vašej žiadosti vyhovujem a dovoľte mi, aby som Vám pri tejto príležitosti poďakoval za zodpovedne vykonávanú prácu vo funkcii vedúceho katedry. Pod Vaším vedením sa katedra personálne vybudovala a dosiahla svoje osobitné *zameranie* v rámci Slovenska. Pod Vaším vedením nadobudla oprávnenie pre doktorandské štúdium, ako aj oprávnenie konať habilitačné konanie a profesorské inaugurácie. Želám Vám, aby ste naďalej úspešne pôsobili na tejto katedre ako jej kľúčový pracovník a garant odboru psychológie i vo Vedeckej rade Fakulty humanistiky TU.“

V intenciách uvedeného je až dosiaľ členom *Vedeckej rady Filozofickej fakulty TU*. Pri príležitosti 10. výročia obnovenia Trnavskej univerzity, ako upomienku vďačnosti za zásluhy o jej rozvoj, mu v r. 2002 Vedecká rada TU udelila „Pamätnú medailu.. Od r. 1997 zastával funkciu (až do jej zrušenia v r. 2008) podpredsedu *Spoločnej odborovej komisie doktorandského štúdia v odbore psychológia*, zriadenej pre Fil. fak. UK v Bratislave a Fil. fak TU v Trnave. V r. 2003 získal ocenenie v podobe poďakovania dekanky FF TU „pri príležitosti 10. výročia obnovenia Trnavskej univerzity za vynaložené úsilie pri rozvoji našej Alma Mater.“

Do udelenia titulu profesor emeritus zastával na Fil. fak. TU od r. 1998 funkciu predsedu *Rady garantov doktorandského štúdia*; od r. 1999 predsedu *Gestorskej rady pre psychologické vedy* a od r. 2008 predsedu *Odborovej komisie doktorandského štúdia pre študijný program sociálna psychológia*.

Pri príležitosti 15. výročia Katedry psychológie FF TU (11. 10. 2007) jej vedenie reagovalo udelením „*Ocenenia prof. PhDr. Jánovi Grácovi DrSc. ako vedúcemu Katedry psychológie (1994-1998), dlhoročnému učiteľovi katedry (od r. 1994) a garantovi odboru za vynaložené úsilie, významný osobný prínos a angažovanosť pri naplňovaní akademického poslania obrody, kultúry a humanizmu v univerzitnom prostredí.*“ Následne k tomuto oceneniu postupne prináležia:

- „*Pamätná medaila*“ udelená (2007) dekankou FF TU za dlhoročnú prácu v prospech fakulty.
- „*Jubilejná medaila*“ rektora TU v Trnave (v r. 2007) pri príležitosti 15. výročia obnovenia Trnavskej univerzity.
- „*Pamätná medaila*“ udelená (v r. 2012) rektorom TU pri príležitosti 20. výročia obnovenia činnosti Trnavskej univerzity.

Inštitucionálne expertízna činnosť

Profesionalitou psychológa a pedagóga sa uplatňoval aj expertíznou prácou v rozličných spoločenských a kultúrnych inštitúciách, resp. nimi

ad hoc etablovaných komisiách, a to v nasledujúcich funkciách a chronológii.

V rokoch 1959-60 bol členom Subkomisie detských domovom PŠK SSR. Poznámka. Stalo sa tak po tom, čo mu vyšla publikácia „*Kapitoly o výchovnej práci v detských domovoch* (1959), ktorá bola prvou knižnou monografiou o tejto problematike. V r. 1975 bol členom Odborno-metodickej komisie pre domovy mládeže pri MŠ SSR.

V r. 1970-72 bol členom Expertíznej skupiny, ktorá analyzovala prepádávanie, resp. úbytok študentov na vysokých školách. Svoje výsledky o.i. publikoval aj v monografii „*Psychológia vysokoškolského študenta*“ (1981).

V r. 1978-84 bol vedúcim Katedry pedagogiky a psychológie na Doškolovacom stredisku Osvetového ústavu MK SSR v Bratislave. Poznámka. Riaditeľ OÚ v Bratislave a riaditeľ Výskumného ústavu kultúry v Bratislave mu v r. 1981 udelili „*Pamätnú plaketu za zásluhy o rozvoj mimoškolskej výchovy a vzdelávania.*“

V r. 1990-91 bol vedúcim *Expertnej skupiny pre výchovu v mimovyučovacom čase pri MŠMaŠ SR*. Výsledkom práce okrem vypracovania 17 bodového návrhu záverov (boli prerokované a prijaté Grémiom ministra) bolo navyše aj vypracovanie študijného materiálu, ktorého bol zostavovateľom, resp. editorom „*Rozbory a modely výchovy v mimovyučovacom čase v konfrontáciách minulost', prítomnost' a budúcnost'*“ (MŠMaŠ, 1991, 56 strán). Poznámka. A na tom istom rezorte, v tom istom čase bol aj členom *Projektovnej komisie pre oblasť problematiky výskumu mládeže*.

Ako expertízne práce možno hodnotiť aj jeho ďalšie činnosti vyplývajúce z členstva v ústredných orgánoch SR. Napríklad v pracovnej skupine *Akreditačnej komisie poradného orgánu Vlády SR* (1995-99), *V Komisii grantovej agentúry pre vedy o človeku pri MŠ SR* (od r. 1995) a v *Kultúrno-edukačnej grantovej agentúre KEGA pre tvorbu celoštátnych učebníc pri MŠ SR* (1999-2003).

Psychologicko-stavovské aktivity

Predovšetkým súvisia s jeho participáciou na príprave odborných a vedeckých pracovníkov v psychológii. Výučbou profilových štátnicových predmetov, akou bola pedagogická a neskoršie edukačná psychológia sa podieľal na úspešnom ukončení štúdia II. stupňa psychológie u stoviek jeho absolventov. Vo funkcii školiteľa, ale aj predsedu odborových komisií psychológie sa tiež podieľal na úspešnom ukončení doktorandského (t.z. treťostupňového) štúdia psychológov u desiatok absolventov. Teda aj pod jeho vedením sa na Slovensku v profesii psychológa vyformovala celá plejáda odborných a vedeckých osobností. V r. 1998 mu Slovenská komora psychológov udelila „*čestné členstvo za významný prínos k rozvoju psychológie na Slovensku*“.

Jeho psychologicko-stavovské aktivity však súvisia aj s participáciou na rozvíjaní psychológie ako vedeckej inštitúcie. Členom Slovenskej psychologickéj spoločnosti pri SAV je prakticky od r.1959. (Ešte predtým ako študent pracoval v r. 1954-55 ako externý pracovník *Komisie pre dejiny psychológie na Slovensku*.) V r. 1966-69 zastával funkciu predsedu *Bratislavskej oblastnej skupiny Slovenskej psychologickéj spoločnosti pri SAV*.

S jeho menom sa viažu viaceré inovácie v procese budovania Katedry psychológie FF TU ako nového inštitucionálneho pracoviska na Slovensku. Známy je napr. jeho podnetný referát na *VIII. Zjazde slovenských psychológov* (v r. 1996). V rámci neho o.i. navrhol, aby sa pri SPS ustanovilo niečo ako Konferencia vedúcich katedier psychológie. Návrh sa ujal a vedúci katedier psychológie z rozličných slovenských vysokých škôl sa začali stretávať (vždy na niektorej inej katedre), aby sa vzájomne informovali a dohodli spoluprácu. Poznámka. Jedno zo spoločných stretnutí šiestich zástupcov z rozličných katedier psychológie na Slovensku (ako to dokladajú zachované dokumenty) sa napr. konalo v apríli 2005 na Katedre psychológie FF TU.

Bol zakladateľom a editorom nového psychologického periodika *Acta Psychologica Tynnaviensia*. Od r. 1996 do r. 2012 vyšlo jedenásť zborníkov. Osobitosťou a tým aj prednosťou periodika je, že autormi štúdií a odborných príspevkov sú spravidla pracovníci katedry. Periodikum je teda aj ukazovateľom tvorivého a bádateľského ruchu na ním rozvíjanej katedre.

Je tiež autorom, zatiaľ u nás jediného projektu každoročných stretnutí absolventov Katedry psychológie FF TU so svojimi učiteľmi. S realizovaním projektu súvisí aj vydávanie bulletinu „*Absolvent*“. Stretnutia a časopis umožňujú absolventom jednak udržiavať odbornú kontinuitu a profesijnú orientáciu so zameraním ich materskej katedry, a jednak sú tribúnou zverejňovania prvých odborných skúseností z ich profesijnej praxe. Prvé číslo bulletinu vyšlo v r. 2002, desiate – jubilejné – v r. 2012.

Na základe prejavenej dôvery v jeho vysokú odbornosť a zodpovednosť (ako sa uvádza v liste predsedu Rady programu centier excelentnosti SAV zo 4.10. 2006), bol požiadaný o posúdenie návrhov žiadostí na zriadenie CE SAV . Od r. 1998 dosiaľ je členom *Komisie pre obhajobu doktorských dizertačných prác (DrSc.) vo vedných odboroch všeobecnej, klinickej, sociálnej, poradenskej, pedagogickej, pracovnej psychológie*.

Predsedníctvo Slovenskej psychologickéj spoločnosti pri SAV mu v r. 2009 udelilo najvyššie vyznamenanie - *Plaketu Antona Jurovského*. Koncom roka 2016 ho vedúci Katedry psychológie UK doc. PhDr. Igor Brezina , PhD. Informoval, že bol vybraný do galérie Významných pracovníkov Katedry psychológie z minulosti. Galéria začína portrétom prof. PhDr. Antona Jurovského, DrSc.

Zhrňujúc osobnosť J. Gráca možno charakterizovať z aspektu odborných činností vyplývajúcich z jeho troch vysokoškolských kvalifikácií (psychológia, pedagogika, učiteľstvo). Na začiatku svojho odborného a vedeckého vývinu pôsobí ako **pedagóg-didaktik**, orientujúci sa najmä na riešenie aktuálnych problémov pracovnej výchovy (povedané dnešnou terminológiou) na riešenie didaktických problémov praktického vyučovania v systéme duálneho vzdelávania. Postupne sa však odborne a vedecky profiluje ako **edukačný psychológ**, špecializujúci sa najmä na pedagogickú psychológiu (deti a mládež) a andragogickú psychológiu (vysokoškoláci).

Prakticky po celý svoj profesijný život účinkuje aj ako **učiteľ** - zo začiatku s kvalifikáciou **filozofia – história**, učiteľský smer na stredných školách a neskoršie ako pedagóg a psychológ (viac než polstoročie) fakticky až dosiaľ prednáškami a konzultáciami na vysokých školách.

V Trnave 1. júna 2014, aktualizované 05. 01. 2018.

[Přihlásit se](#) | [Poslední aktivita webu](#) | [Nahlásit zneužití](#) | [Vytisknout stránku](#) | Používá technologii [Weby Google](#)